

KỶ NIỆM 100 NĂM NGÀY BÁC RA ĐI TÌM ĐƯỜNG CỨU NƯỚC

“NGƯỜI ĐI TÌM HÌNH CỦA NƯỚC”

C hắc hẳn mỗi người trong chúng ta không ai lại không nhớ, không thuộc đôi câu thơ ca ngợi Hồ Chủ tịch: “Tháp Mười đẹp nhất bông sen/ Việt Nam đẹp nhất có tên Bác Hồ”. Không còn nghi ngờ gì nữa, cuộc đời Bác là biểu tượng như “cả một niềm thơ”. Đã có biết bao tác giả dành bút lực để ca ngợi Hồ Chủ tịch - trong đó, không thể không nhắc đến Chế Lan Viên với “Người đi tìm hình của nước”.

Như nhan đề, bài thơ tái hiện hành trình đi tìm đường cứu nước của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong suốt 30 năm (từ lúc bắt đầu rời cảng nhà Rồng năm 1911 đến mùa thu năm 1941, Bác trở về nước). Cái tài của Chế Lan Viên là ở chỗ: nhà thơ đã dựa trên những sự thật lịch sử mà khắc họa nên chân dung, sự nghiệp một con người bằng những vần thơ trữ tình, sâu sắc.

Làm sao chúng ta có thể quên được thời khắc lịch sử cách đây gần 66 năm: tại

quảng trường Ba Đình, Hồ Chủ tịch đọc bản “Tuyên ngôn độc lập”, khai sinh ra nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa? Để có được ngày trọng đại đó, Người đã hy sinh cả cuộc đời mình tìm “đường đi cho dân tộc”.

Đất nước đẹp vô cùng. Nhưng Bác phải ra đi

Cho tôi làm sóng dưới con tàu đưa tiễn Bác

Khi bờ bãi dần lui, làng xóm khuất

Bốn phía nhìn không bóng một hàng tre

Trong cảnh chia ly, không bóng dáng một người tiễn biệt nhà yêu nước - chỉ thấy bát ngát sóng nước, trời mây. Một mình Người lênh đênh giữa đại dương, mọi thứ xung quanh đều xa lạ: “Sóng vỗ dưới thân tàu đâu phải sóng quê hương”. Sự kiện này còn là nguồn cảm hứng dạt dào cho nhiều nghệ sĩ, như nhạc sĩ Phạm Minh Tuấn từng có những ca từ lắng sâu: “Khi tôi còn là hạt bụi,

Người đã lên tàu đi xa/ Khi quê hương còn chìm nổi, Người đã lên tàu đi xa”.

Trên hành trình đi “tìm hình của nước”, Người trải qua, thao thức khôn nguôi: “Ngày mai dân ta sẽ sống sao đây?/ Sông Hồng chảy về đâu? Và lịch sử?/ Bao giờ dải Trường Sơn bừng giấc ngủ/ Cánh tay thần Phù Đổng sẽ vươn mây? Rồi còn sẽ ra sao? Tiếng hát sẽ ra sao? /Nụ cười sẽ ra sao?... Oi, độc lập!”

Biết bao gian nan, khó nhọc chờ đợi người thanh niên yêu nước mới ngoài hai mươi tuổi:

Đời bồi tàu lênh đênh theo sóng bể

Người đi hỏi khắp bóng cờ châu Mỹ, châu Phi,

Những đất tự do, những trời nô lệ

Những con đường cách mạng đang tìm đi.

- Có nhớ chăng, hơi gió rét thành Ba Lê?

Một viên gạch hồng, Bác chống lại cả một mùa băng giá.

Và sương mù thành Luân Đôn, người có nhớ

Giọt mồ hôi người nhỏ giữa đêm khuya?

Sinh động, ý nghĩa biết mấy hình ảnh “*Một viên gạch hồng, Bác chống lại cả một mùa băng giá*” và “*Giọt mồ hôi Người nhỏ giữa đêm khuya*”? Nhưng bao trùm lên tất cả vẫn là tác lòng khắc khoải với dân với nước - những đêm không ngủ của Người:

Đêm mơ Nước ngày thấy hình của Nước

Cây cỏ trong chiêm bao xanh sắc biếc quê nhà

Ăn một miếng ngon cũng đắng lòng vì Tổ quốc

Chẳng yên lòng khi ngắm một nhánh hoa

Cuối cùng Người cũng tìm thấy “*hình của nước*”. Chế Lan Viên đã rất thành công trong việc tái hiện bằng thơ cái khoảnh khắc đầy ý nghĩa đó:

Luận cương đến Bác Hồ. Và Người đã khóc

Lệ Bác Hồ rơi trên chữ Lênin

Bốn bức tường im nghe Bác lật từng trang sách gấp

Tường bên ngoài, đất nước đợi mong tin.

Bác reo lên một mình như nói cùng dân tộc:

“Com áo là đây! Hạnh phúc đây rồi!”

*Hình của Đảng lồng trong hình của Nước
Phút khóc đầu tiên là phút Bác Hồ cười.*

Cái hay của đoạn thơ là nó tập trung vào hai hình ảnh NƯỚC MÁT và NỤ CƯỜI. Bác khóc, Bác nhỏ lệ vì sau dặm dài “*hỏi khắp bóng cờ châu Mỹ, châu Phi*”, đã xác định được “*Thế đi đúng của toàn dân tộc*”. Có thể nói, đây là đoạn thơ chứa nhiều cung bậc cảm xúc nhất trong toàn bài. Câu thơ có lúc như trùng xuống làm toàn cảnh vật và lòng người lặng đi khi Bác khóc: “*Luận cương đến Bác Hồ. Và Người đã khóc/ Lệ Bác Hồ rơi trên chữ Lênin/ Bốn bức tường im nghe Bác lật từng trang sách gấp*”... rồi đột nhiên lại vút lên theo tiếng reo vui của Người: “*Bác reo lên một mình như nói cùng dân tộc/ Com áo là đây! Hạnh phúc đây rồi!*”.

Không phải ngẫu nhiên mà bài thơ có

nhân đề “*Người đi tìm hình của nước*”. Cả hình hài của dân tộc vốn rất đổi thiêng liêng lúc đó đâu còn tồn tại? Vậy nên, Người phải đi tìm và cuối cùng đã thấy cả “*Sắc vàng nghìn xưa, sắc đỏ tương lai/ Thế đi đúng của toàn dân tộc/ Một cách vinh hoa cho hơn hai mươi lăm triệu con người*” cùng những hình ảnh sau này được hiện thực hóa.

Ruộng theo trâu về lại với người cày

Mỏ thiếc, hầm than, rừng vàng, bể bạc...

Không còn người bỏ xác trên đường ray.

Giặc nước đuổi xong rồi, trời xanh tiếng hát

Điện theo trăng vào phòng ngủ công nhân

Những ké quê mùa đã thành trí thức

Tâm tối cần lao nay hóa những anh hùng

Bài thơ đúng là một HÀNH TRÌNH, mở đầu bằng sự RA ĐI và kết thúc bằng NGÀY VỀ:

“Luận cương của Lênin theo Người về quê Việt

Biên giới còn xa. Nhưng Bác thấy đã đến rồi

Kìa! Bóng Bác đang hôn lên hòn đất

Lắng nghe trong màu hồng, hình đất nước phôi thai”.

HÀ ĐÀN

